

Llyfrgell Genedlaethol Cymru
The National Library of Wales

Llyfrgell Genedlaethol Cymru
The National Library of Wales
Aberystwyth SY23 3BU

un o lyfrgelloedd mawr y byd
one of the great libraries of the world

Ffôn/Tel: +44 (0) 1970 632800
Ffacs/Fax: +44 (0) 1970 615709
Ebst: www.llgc.org.uk/holi
Email: www.llgc.org.uk/enquire
www.llgc.org.uk

8 Mawrth 2018

Annwyl Bethan

Gydag ymddiheuriadau i aelodau'r Pwyllgor am yr oedi mewn ymateb, roedd angen i mi drafod ein hymddangosiad o flaen y Pwyllgor gyda Bwrdd yr Ymddiriedolaeth. Atodaf wybodaeth bellach ar waith y Llyfrgell o dan Raglen Cyfuno Llywodraeth Cymru, ein partneriaeth a Tsiena ac ein gwaith i ddarparu gweithgareddau allgymorth. Gobeithio bydd y wybodaeth bellach o fudd i'r aelodau.

Hoffwn gymryd y cyfle i ymestyn gwahoddiad i'r Pwyllgor cynnal cyfarfod yn y Llyfrgell yn y dyfodol. Byddai hyn yn gyfle i'r aelodau ymweld â'r canolbarth a gweld rhai o'r prosiectau arloesol sydd yn cael eu datblygu yn y Llyfrgell.

Cofion gorau

Rhodri Glyn Thomas

Llywydd, Llyfrgell Genedlaethol Cymru

Rhif Elusen Gofrestredig 525775
Registered Charity Number 525775

1. Diweddariad ar Waith y Llyfrgell Genedlaethol i'r Rhaglen Cyfuno

Mae Llyfrgell Genedlaethol Cymru yn cyflawni gwaith sy'n cefnogi'r Rhaglen Cyfuno ym mhob un o'r Ardaloedd Partneriaeth Cyfuno. Mae Cynllun Strategol y Llyfrgell ar gyfer 2017-2021 – Cof y Genedl: Llundio'r Dyfodol yn nodi fod ffocws y gwaith yn ardaloedd Gwynedd a Sir Gaerfyrddin yn ystod 2017 a 2018, yn ogystal â pharatoi adnoddau dwyieithog ar gyfer y Rhaglen.

Mae ein cynigion i Bartneriaethau Cyfuno yn canolbwyntio ar 4 dangosydd perfformiad sef: F2 Ennill Cymhwyster, F3 Gwirfoddoli fel llwybr i waith, F5 Gwella sgiliau digidol a F6 Gwella agwedd at ddysgu.

Mae'r gweithgareddau canlynol eisoes wedi eu cwblhau neu wedi eu cynllunio ac i'w gweithredu yn y dyfodol agos:

- Cefnogi digido a darparu hyfforddiant i unigolion a grwpiau mewn Ardaloedd Partneriaeth Cyfuno trwy gynllun hyfforddiant Rhaglen Casgliad y Werin.
- Cynnal Canolfannau Treftadaeth Ddigidol mewn perthynas â chymunedau a grwpiau hanes mewn ardaloedd Partneriaeth Cyfuno.
- Darparu hyfforddiant i ddatblygu sgiliau digidol a chynyddu hyder drwy Gasgliad y Werin fel rhan o Uned Achredu Agored Cymru.
- Darparu sesiynau ar ddull cyfeirio Harvard i ddisgyblion a myfyrwyr sy'n astudio'r Fagloriaeth Gymreig mewn Ardaloedd Partneriaeth Cyfuno.
- Cynnal diwrnod meddiannu (Kids in Museums Takeover Day) gydag ysgol o ardal Partneriaeth Cyfuno Sir Gaerfyrddin.
- Rhedeg prosiect Class Art i ysgol o ardal Partneriaeth Cyfuno Gwynedd
- Cefnogi ysgolion sydd wedi eu hadnabod gan Ardaloedd Cyfuno Gwynedd a Chaerfyrddin trwy gynnal ymweliadau â Llyfrgell Genedlaethol Cymru.
- Cefnogi ysgolion sydd wedi eu hadnabod gan Ardaloedd Cyfuno Gwynedd a Chaerfyrddin trwy adnoddau digidol sy'n berthnasol i'w hardal leol.

Ceir mwy o wybodaeth am rai o'r gweithgareddau sy'n cyfrannu at y Rhaglen Cyfuno yn adran 3 isod.

2. Partneriaeth y Llyfrgell Genedlaethol gyda Tsieina

Casgliadau

- Mae gan y Llyfrgell gasgliadau dogfennol helaeth yn ymwneud a'r berthynas rhwng Cymru â Tsieina, gan gynnwys papurau cenhadwyr Cymreig megis Gwenfron Moss a weithiodd yn Tsieina o 1928 i 1964 a Griffith John o Abertawe a fu'n gweithio yn Wuhan, Central China am dros hanner can mlynedd yn ystod yr 20fed ganrif. Ceir hefyd archifau sy'n ymwneud â chymdeithasau Cymreig yn Asia ynghyd a phapurau

busnes, gan gynnwys deunydd yn ymwneud a Dr J R Jones (1887-1976), cynghorydd cyfreithiol i'r Hong Kong Bank (HSBC heddiw) a ffigwr blaenllaw yng nghymdeithas Hong Kong.

- Ym 1983, gadawodd yr Athro David Hawkes, ysgolhaig enwog o Brifysgol Rhydychen, ei lyfrgell gyfan o 4,500 o gyfrolau i'r Llyfrgell. Bu'r Athro Hawkes yn dysgu ym Mhrifysgol Peking yn y 1940au a dechrau'r 1950au, ac mae'n cynnwys eitemau yn amrywio o linachau hynafol y Weriniaeth i flynyddoedd cynnar y Tsieina Newydd o dan Mao Zhedong. Roedd David Hawkes yn ysgolhaig byd-enwog ar lenyddiaeth a hanes Tsieinaidd, bu'n Athro Tsieinaidd ym Mhrifysgol Rhydychen, ac ef oedd cyfieithydd i Saesneg y clasur Tsieinaidd *The Story of the Stone* (石头记). Cafodd y casgliad ei gatalogio yn 1989 gan Dr Wu Jianzhong, cyn-gyfarwyddwr enwog Llyfrgell Shanghai a gwblhaodd ddoethuriaeth ym Mhrifysgol Aberystwyth.

Partneriaeth

- Mae'r Llyfrgell wedi datblygu cyfres o bartneriaethau rhyngwladol â llyfrgelloedd ymchwil eraill yn Ewrop, Gogledd America ac Asia. Yn ogystal, mae'r Llyfrgell yn aelod o IFLA ac mae'n cyfrannu at waith rhyngwladol ar gadwraeth ddigidol, astudiaethau Celtaidd a materion proffesiynol megis aelodaeth sylfaen o'r Consortiwm IILF ar gyfer rheoli delweddau digidol gyda Phrifysgolion Cornell a Stanford.
- Yn ogystal â chydweithredu proffesiynol, mae'r Llyfrgell hefyd wedi cefnogi mentrau Llywodraeth Cymru i gefnogi cysylltiadau masnachol a diwydiannol trwy hyrwyddo diwylliant, treftadaeth a hanes Cymru. Dechreuodd y bartneriaeth â llyfrgelloedd Tsieina gyda chytundeb partneriaeth hefo Llyfrgell Chongqing, lle sefydlodd Llywodraeth Cymru swyddfa yn 2006.
- Ymestynnwyd hyn trwy lofnodi Memorandwm o Ddealltwriaeth â Llyfrgell Shanghai yn 2015. Mae Llyfrgell Shanghai yn un o'r deg llyfrgell fwyaf yn y byd a nod y bartneriaeth yw hwyluso mynediad at ddeunydd ymchwil a gedwir gan y Llyfrgell Genedlaethol i fyfyrwyr o Tsieina gan weithio gyda Sefydliad Confucius, cyd-guradu arddangosfeydd a digwyddiadau er hyrwyddo cydweithredu a deall a sicrhau bod gan sefydliadau Tsieinaidd perthnasol ddelwedd a modern o Gymru.
- Ym mis Mawrth 2018, bydd Llywydd Llyfrgell Genedlaethol Cymru yn cyd-deithio ag Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a Thrafnidiaeth ar ei ymweliad hybu masnach i Tsieina. Bydd yn ymweld â Llyfrgell Shanghai ac yn cadarnhau cyfraniad y Llyfrgell Genedlaethol yn rhaglen ryngwladol '*Window on Shanghai*' Shanghai a thrafod cyfranogiad ar y cyd yn y rhaglen ryngwladol '*Open Book*'. Bydd y Llyfrgell Genedlaethol hefyd yn cymryd rhan yn y 9fed Fforwm Llyfrgell Ryngwladol Shanghai yn ystod 2018.
- Yn ystod yr ymweliad, bydd y Llywydd hefyd yn ymweld â Phrifysgol Hong Kong gyda'r nod o sefydlu cytundeb partneriaeth i hyrwyddo cydweithio a chymorth i

fyfyrwyr Tsieineaidd. Sefydlwyd Prifysgol Hong Kong (HKU) yn 1911 ac mae wedi tyfu i fod yn un o brif sefydliadau ymchwil Asia. Fel sefydliad cyfrwng Saesneg, mae partneriaeth â HKU yn darparu cyfleoedd i bontio'r berthynas rhwng y Gorllewin a'r Dwyrain a chysylltu â chyrrff ymchwil Tsieineaidd eraill.

- Drwy ddatblygu cysylltiadau â sefydliadau ymchwil Tsieineaidd, bydd y Llyfrgell Genedlaethol yn anelu at gefnogi cysylltiadau AU ar draws y sector yng Nghymru, yn enwedig trwy ddarparu deunydd ymchwil i fyfyrwyr astudiaethau Tsieineaidd ac i fyfyrwyr o Tsieina sy'n astudio yng Nghymru.

3. Prosiectau Allgymorth y Llyfrgell Genedlaethol

Mae'r Llyfrgell wedi, ac yn parhau, i ddatblygu sawl prosiect mewn partneriaeth, a dyma enghreifftiau o'r rhai mwyaf diweddar.

Prosiect Blaenau Ffestiniog

Mae Llyfrgell Genedlaethol Cymru yn datblygu prosiect Gwirfoddoli Digidol ym Mlaenau Ffestiniog sy'n rhan o Ardal Partneriaeth Cyfuno Gwynedd. Mae casgliad ffotograffig Gwilym Livingstone Evans wedi ei gyhoeddi ar blatfform torfoli torf.llyfrgell.cymru, a bydd yn sail i brosiect rhyng-genhedlaeth a fydd yn cynnwys yr elfennau canlynol:

- Pobl ifanc yn cael eu hyfforddi fel mentoriaid ar y platfform torfoli newydd;
- Mentoriaid yn hyfforddi grwpiau cymunedol ac oedolion hŷn ar sut i ychwanegu cynnwys i'r platfform torfoli.
- Gwirfoddolwyr hŷn yn ychwanegu data i ffotograffau Gwilym Livingstone Evans;
- Casglu hanes llafar gan drigolion ardal Blaenau Ffestiniog yn seiliedig ar gynnwys y ffotograffau a'u cyhoeddi ar wefan Casgliad y Werin.

Hedd Wyn

Yn 2017 fel sicrhaodd Gwasanaeth Addysg y Llyfrgell Genedlaethol grant gan ScottishPower Foundation i ariannu rhan o'i waith Estyn Allan. Pwrpas y grant oedd galluogi'r Llyfrgell i gydweithio ag ysgolion ar brosiect i goffau canmlwyddiant marwolaeth Hedd Wyn, gwr a enillodd y gadair yn Eisteddfod Genedlaethol Penbedw ym mis Medi 1917.

Thema presenoldeb y Llyfrgell yn Eisteddfod Pen-y-bont ar Ogwr 2017 oedd hanes Hedd Wyn. Roedd y presenoldeb yn cynnwys ffacsimili o awdl *Yr Arwr* a gynhyrchwyd yn arbennig ar gyfer y digwyddiad ynghyd â replica 3-dimensiwn o Gadair Ddu Hedd Wyn ar fenthyg gan Lywodraeth Cymru / Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri. Paratowyd arddangosfa ar fywyd Hedd Wyn a darparwyd adnoddau addysgol a gweithgareddau ar gyfer pobl ifanc a theuluoedd am ddim i ymwelwyr yr Eisteddfod.

Yn ystod Mehefin 2017 bu i dros 300 o ddisgyblion CA2 o Ysgolion Cynradd yng Ngwynedd gael y cyfle i ymweld ag *Yr Ysgwrn* i ddysgu mwy am Hedd Wyn. Roedd yr ymweliad yn cynnwys:

- sioe Hedd Wyn gan gwmni Theatr Mewn Cymeriad a gomisiynwyd gan y Llyfrgell;
- gweithio gyda chopi ffacsimili o awdl *Yr Arwr*;
- taith o ddatblygiad newydd *Yr Ysgwrn*;
- cyfle i gyfarfod Gerald, nai Hedd Wyn ac i weld y Gadair Ddu enwog;
- gweithdy a gynhaliwyd gan staff Addysg y Llyfrgell Genedlaethol;
- copi am ddim o becyn ar Hedd Wyn a baratowyd gan staff Addysg y Llyfrgell Genedlaethol.

Canrif union ar ôl seremoni gadeirio Penbedw ym mis Medi 1917, cynhaliwyd cyfres o weithdai gan Wasanaeth Addysg y Llyfrgell Genedlaethol a oedd yn dilyn taith y Gadair Ddu o Benbedw i Drawsfynydd. Bu cyfle i gydweithio gydag ysgolion ar hyd Lannau Mersi ac ar draws Gogledd Cymru.

I ddathlu llwyddiant prosiect Addysg Hedd Wyn bu i ScottishPower Foundation gomisiynu fideo unigryw a dafluniwyd ar flaen adeilad y Llyfrgell Genedlaethol yn ystod yr wythnos cyn Sul y Cofio. Gellir gweld hwn ar-lein yma:

<https://www.youtube.com/watch?v=OUmpNsAIBZQ>

Diwrnod Meddiannu (Plant mewn Amgueddfeydd / Kids in Museums)

Yn ystod 2017 bu i blant Ysgol y Felin, Llanelli o Ardal Partneriaeth Cyfuno Sir Gaerfyrddin gymryd rhan yn niwrnod Meddiannu 2017. Yna yn Ionawr 2018 bu i ysgolion Trimsaran ac Ysgol Mynyddgarreg, sydd hefyd yn Ardal Partneriaeth Cyfuno Sir Gaerfyrddin, gymryd rhan mewn digwyddiad tebyg. Bu'r disgyblion yn gweithio yn yr Ystafelloedd Darllen, digido

eitemau, derbyn a phrosesu derbynion, cynorthwyo staff gyda pharatoi Arddangosfa Canmlwyddiant Kyffin Williams yn ogystal â gweithio gyda staff diogelwch LIGC.

Celf mewn Ysgolion (Class Art)

Fel rhan o ddathliadau Kyffin 100 bydd y Llyfrgell yn anfon rhai o ddarluniau gwreiddiol Kyffin i ysgol gynradd ac uwchradd yn Ardal Partneriaeth Cyfuno Gwynedd. Mae'r gwaith hwn yn dilyn llwyddiant prosiect Class Art y llynedd pan anfonwyd gwaith celf gwreiddiol Turner o Gastell Dolbadarn ar ymweliad ag Ysgol Dolbadarn yng Ngwynedd ac Ysgol Coed Efa yng Nghwibrân.

Y Fagloriaeth Gymreig

Mae Gwasanaeth Addysg Llyfrgell Genedlaethol Cymru yn darparu gweithdai yn Aberystwyth ac ar draws Cymru sy'n cefnogi Cymhwyster y Fagloriaeth Gymreig. Yn 2017

paratowyd canllaw newydd ar y dull cyfeirio Harvard sy'n defnyddio eitemau o gasgliadau LIGC er mwyn dangos sut i gyfeirio at ffynonellau fel rhan o Brosiect Unigol y Fagloriaeth Gymreig. Mae'r canllawiau hyn ar gael yn rhad ac am ddim i bob disgybl y Fagloriaeth Gymreig sy'n ymweld â'r Llyfrgell neu'n cymryd rhan yn y Rhaglen Estyn Allan.

Gwaith Estyn Allan Thematig gydag Ysgolion

Yn ogystal â chefnogi prosiectau penodol mae Gwasanaeth Addysg y Llyfrgell Genedlaethol yn darparu gweithdai thematig sy'n cefnogi ysgolion yng Nghymru i ddarparu'r cwricwlwm. Gellir gweld enghreifftiau o'r gweithdai ar ein gwefan, ac mae'r rhain yn cael eu darparu trwy ddefnyddio eitemau gwreiddiol yn y Llyfrgell, ac yn defnyddio copïau ffacsimili y tu allan i'r Llyfrgell.

Paratoi ar gyfer y Cwricwlwm newydd

Ers cyhoeddi adroddiad *Dyfodol Llwyddiannus* yr Athro Donaldson yn Chwefror 2015 mae Llyfrgell Genedlaethol Cymru wedi bod yn edrych ar weithredu'r egwyddorion sy'n cael ei gynnwys yn yr adroddiad. Ar y pryd roeddem yn arwain ar brosiect a gyllidwyd gan Adran Addysg Llywodraeth Cymru i ddatblygu adnoddau addysgu digidol ar y Rhyfel Byd Cyntaf yng Nghymru. Bûm yn cydweithio'n agos gyda Llywodraeth Cymru i sicrhau fod y deunyddiau hyn yn addas ar gyfer y cwricwlwm newydd.

Mae pob un o'n gweithdai, yn fewnol ac allanol, wedi eu datblygu i adlewyrchu ethos Adroddiad Donaldson a phedwar pwrpas y cwricwlwm newydd ar gyfer Cymru. Mae pwyslais ar ddatblygu a chymhwyso gwybodaeth a sgiliau ieithyddol, rhifyddol a chymwyseddau digidol. Eu bwriad yw annog dysgu sy'n ysgogi ymgysylltu ac yn pwysleisio'r iaith Gymraeg a'r diwylliant ble'n briodol.

Rydym hefyd yn datblygu adnoddau dysgu digidol mewn partneriaeth ag Amgueddfa Cymru, Cadw a'r Comisiwn Brenhinol. Ar hyn o bryd, mae'r Llyfrgell Genedlaethol a'r Amgueddfa Genedlaethol yn arwain ar brosiect sy'n canolbwyntio ar Oes y Tywysogion yng Nghymru gyda chefnogaeth gan Cadw a'r Comisiwn Brenhinol.

Mae'r adnoddau yn cynnwys ffynonellau cynradd ac eilradd o Gymru, gan ystyried y cyfnod o safbwyntiau Gymreig, Prydeinig ac Ewropeaidd, yn hytrach na safbwynt Cymru a Lloegr yn unig. Y bwriad yw cefnogi'r cwricwlwm newydd yng Nghymru, gyda phwyslais ar ddatblygu sgiliau ieithyddol, rhifyddol yn ogystal â sgiliau digidol. Cyhoeddwyd y ddau adnodd cyntaf yn Medi 2017 ac maent wedi eu gweld dros 1600 yn ystod y 2 fis cyntaf:

<https://hwb.gov.wales/resources/resource/f2b3ae86-7de5-493a-8d99-165b7c36525e/en>